

zdi, da kaj takega žagarji trpijo, ako premislijo nevarnost ognja. Kolikokrat so že žage in malni pogoreli zavoljo pečnic in trskove svečave!

Koliko bi si lahko prihranili na mužlorjih, ko bi pečii imeli! Znano mi je, da v 24 urah zgori v pečnici od 32 do 40 mužlorjev. Ako bi se teh 40 mužlorjev po 3 solde prodalo, bi se za-nje skupilo 1 gold. 20 kr.; al bi se za te denarje ne kupilo olja ali petroleja za sobe in na žagi? H koncu še rečem, da močno že čas sili in trka na naša vrata, da bi se gozdne zadeve že skorej uravnale. Ako les iz daljnih krajev ima veliko vrednost in gozde bolj obračajo kakor nekdanj, koliko bi jih mi morali ceniti, ker je naš gozd bliže morja in mesta Trsta in Reke za kupčijo več vreden. Naj bi se saj tisti veljavni gospodje gozda usmilili, katerim je narod pri srcu, da nam pomagajo o tem s krepko besedo v deželni zboru. Dobroto bi nam in sami sebi storili; saj skušnja uči, ako se gozd zatira, se tudi kmet zatare, če pa se kmet zatare, zatrt bode tudi gospod.

Jakob Janežič.

Ozir v starodavne čase.

Stare stavbe na kolih.

Spisal P. Hicinger.

Toliko besedi je današnji dan po mnogih časnikih zastran pohištva, ki jih je starodavno človeštvo imelo na vodi, to je, zastran starih stavb na kolih (Pfahlbauten), da je potreba, da tudi „Novice“ svojim bralcem povedo kaj o njih. Zanimiva je ta reč. Slednja razlaga se ozira večidel na to, kar je znani dunajski zemljoravec dr. Hochstetter pisal o stavbah na kolih.

Starinske stavbe, katerih ostanki so se doslej nahajali v Egiptu, v Babilonii in Asirii, v daljni Indii, pa tudi v pozno iznajdeni Ameriki, so večidel iz kamenja, le na Babilonskem deloma iz opek. Na evropski zemlji so starji od grških in rimskih zidarjev le nekateri ostali zidovi iz velicah skal, nekateri po človeških rokah izdelane votline v južnih, in nekatere vrste velikanskih kamnov v severnih stranéh. Poslednje dni pa so se po srednji Evropi našli ostanki drugačnih starih stavb, ki so bile sicer iz bolj slabe tvarine, in vdelane na manj trdno podlogo; bile so namreč na vodi sred jezer postavljene na kolih, in napravljene iz tramov, prekel in protja; pa so se vendar njihovi zasledki tako dolgo ohranili, ker jih je jezerska voda pokrivala, ali pa močvirski mah preraščal.

Kolikor se iz najdenih starin kaže, stanovavci taci pohištva niso še znali železa rabiti za orodje, ampak le bron, in bolj še trd kamen; tudi so krog sebe imeli nekatere drugačne živali, ki so zdaj čisto pošle, ali se saj ne nahajajo več v srednjih evropskih deželah. Iz nekaterih znamenj se zraven še daje slediti, da ljudstvo, ki je rabilo taka pohištva, je saj deloma drugačno bilo memo poznejših Celtov, Germanov ali Slovanov, ki so v znanih zgodovinskih časih naseljeni bili po evropski sredini.

S takimi najdbami se je odgrnil del nekdanje evropske zgodovine, o kakoršnem doslej niso pripovedovala ne pisana naznanila, ne ustna sporočila. Vendar vsa ta starodavna reč ni še dognana do konca, in učenj gredo še na dvoje o razsodbi, v kakošne nekdanje čase da bi bila ona šteti.

Prve take najdbe so se 1853. leta pokazale na Švicarskem. Takrat je bila dolgo časa velika suša, in tedaj so se tudi vode po jezerih močno ponizale. Pri tem so se najpred v curškem jezeru, kjer je ob kraji mestice Meilen, pokazale dolge in široke vrste kolov v dno jezera zabitih; in ko so začeli to kolovje

bolj natanko pregledovati in preiskovati, se je našlo, da so to ostanki nekdanjih človeških stanovanj, in da je vmes še mnogo drugih stvari iz preteklega časa ohranjenih. Ta najdba je obudila radovednost, in začeli so tudi po drugih jezerih iskati; razodelo se je po takem mnogo enacij starin, in samo na Švicarskem se zdaj vé za 200 taci vasi na kolih, pa tudi v drugih deželah so se pokazali taki ostanki. Na Švicarskem se znajo tedaj stavbe na kolih v curškem jezeru, dalje v bodamskem, genevskem, novograškem (neuenburskem) in bilskem, in skoraj po vseh manjših jezerih, pa tudi po nekaterih močvirjih; na Sardinskem dalje v velikem jezeru nad Milanom, tudi ob morskem bregu blizu Genove; na Bavarskem zopet v starnberskem, amerskem, stafelskem in kimskem jezeru, tudi više na Nemcih v Meklenburskem v močviru poleg Vismara.

Poslednja leta pa so se tudi v avstrijskem cesarstvu razodele stavbe na kolih in razne dotične starine. Na Beneškem so se pokazale v gardskem jezeru pri Peskieri, in v nekdanjem fimonskem jezeru pri Vičenci; dalje na Moravskem v močvirnem svetu pri Olomucu, enako na Ogerskem pri Pištjanu nad Trenčinom. Tudi slovenska zemlja se je zadnji čas začela o taci najdbah imenovati. Na Koroškem namreč so preteklo leto našli ostanke del na kolih v celovškem, hodiškem in osijaškem jezeru; na Kranjskem pa se kaže, da ljubljanski mah (močvirje), ki je v neznanem času še jezero bil, je obsegal enaka selišča.

Ostanki taci pohištva na kolih se deloma nahajajo v jezerih, deloma v močvirjih, kjer je bilo kdaj kako jezero; najraje so v katem solnčnem zatoku, kjer je dno peščeno ali ilovnato. Koli so hrastovi, smrekovi, jelovi, vrbovi ali jelševi, po 4 do 8 palcev debeli, in tičijo več ali manj globoko celó do 10 čevljev v jezerskem dnu; nektero selišče obsega do 4 in 8 oralov prostora, in do 30.000, 40.000 celó do 100.000 kolov. Čez kole so bili tramovi podolgoma in poprek položeni, na tisti pa kočice okrogle ali čveterovoglate postavljene; tla v taci kočah so bile z ilovico, ogljem in drobnim kamnjem nadelana, stene iz prekel in protja spletene in z ilom zamazane, strehe s slamo, bičjem in drevesnimi skorjami pokrite. Najbolj ohranjeni ostanki taci pohištva se nahajajo pri bodamskem ali konštanskem jezeru. V močviru blizu Frauenfelda ste se našli dve kočici z ostanki pletenih in slamnatih streh; po 27 čevljev ste bili dolgi in po 15 čevljev široki, vsaka je obsegala eno sobo in en hram. Na sredi sobe je bilo ognjišče iz kamnatih plošč, v kotih so se znala ležišča iz slame, mahá, bičja in živalskih kož. Vrste kolov proti kraju postavljene so kazale sled nekdanjega mosta; mnogo kolov je bilo pri vrhu ožganih, in je s tem pričalo, da je bilo pohištvo z ognjem razdjano.

(Dalje prihodnjič.)

Domorodna pisma.

—M.— V nekem kotu naše v sedem dežel razdeljene domovine stoji mestice na bregu, katero ima med drugimi prijetnimi lastnostmi tudi to, da se človeku najbolj dopada, kadar mu je za hrbtom. Pust je letos tudi v tem mestu dolg bil do dolgočasnosti, in napravili so mestjani vendar en ples. Vse krasotice iz malomeščanskih viših stanov so bile zbrane na plesišču. Bile so lepe in razcvetene kakor pomladanske rože, varovale so jih skrbne matere, ostre tetike in druge jesenske ženske. Mladi plesavci, ki pa niso vsi frakov imeli, frfrali so okoli plesavek kakor metulji okoli cvetlic, in lastovice okoli zopet najdenega lanskega gnjezda. Zima se je v pomlad spremenila. Očetje in drugi bolj mirni

ljudje, bodisi nizki ali visoki, razneseni ali tenki, pa so sedeli za mizo, imeli so praznične obraze, slast v ustih, privoščili so si kaj posebno dobrega in pogovarjali so se o velikem snegu, ki je prav nalašč zato padel, da so imeli kaj govoriti.

Pa kaj popisujem ples in plesišče, ko nisem zraven bil! Namenil sem si samo povedati čudno dogodbo, da vidite, da se tudi v malih mestih kaj zgodi. Bila je na plesu gospodičina lepa, kakor jih je celó v Ljubljani malo taci; pridruži se ji gospodin čednega obraza, ki je izvrstno in neutrudeno plesal, in je znal vrlo prisrčno govoriti. Bila sta kakor roža in slavček, katerih ljubezen je prepeval Perzijan Hafis, ko nas še ni bilo na svetu. Kozmopolitično sta plesala vse plese, pa govorila sta samo en jezik — ljubeznjivi jezik slovenski. Čujte, pred vso mestno gospodo govorila sta „kmečki“ jezik! Že so gospodičine vi hale nosove, kakor da bi bil kdo na gnjilo jabelko stopil; že so se posmehovale, si na ušesa šepetale in se v kote pomikale. Neka mrzota je nastala v dvorani, kakor da bi se bila vsa okna odprla, vendar sta še govorila slovenski, in bralo se je v njunih očéh, da jima je naš jezik po volji, čeravno ni v malem mestu „salonfähig.“ Prišlo je šepetanje do kroga gospéj mater, tet in družih varhinj mladenske nepokvarjenosti in salonskega vedenja — kar vstane gospá iz tega kroga, lica so ji bila zarudela, oči nevoljne, čelo nagrbančeno, in beseda nemška. Gospodičina slovenska je bila poklicana na sodbo. Kakor strela z zimskega neba jo je zadela prepoved, da ne sme besedice več ziniti slovenske, sicer bo morala plesišče za vselej zapustiti. Rekši to se je gospá zopet pomirila, čelo se je pogladilo, oči so se zjasnile, lici ste dobili zopet navadni polt, celó beseda ni bila vedno nemška. — Gospá si dá prinesiti „gefrorenes“; gospodičina pa se ni mogla umiriti; unel se je boj med ljubeznijo in — pokorščino. Plesavec namreč je bil sila ljubeznjiv pa zeló trdovraten; ravno danes nikakor ni hotel drugače govoriti, kakor slovenski. Zvijáča se pri ženskah hitro iznajde. Na slovenske besede mu je odgovarjala nemški, in v živahnem plesu in sladkem kremlju je kmali pozabila, kar se je bilo zgodilo. Toda tovaršice krasotice so še vedno šepetale; gospej pa tudi ta „paritetična“ dvojezična govorica ni bila všeč. Gospodičina slovenski ne sme govoriti, pa tudi razumeti ne. Kazen je bila v kratkem izvršena. Gospá je vzela svoj klobuk, svoje ogrinjalo, svojega moža in krasotico, ter se odpeljala proti domu. Gospodičina je nesrečna in več ne sme na ples. Vso to nesrečo je napravil prevneti Slovenec, da je hotel slovenstvo tudi v salon vpejati. Quousque tandem!

Ko sem povedal eno nesrečo, naj povem še nekaj, da brave varujem družih nesreč.

Mar mi je bilo povzediti, ali se nekdo piše Kozar ali Kosar; grem tedaj nekam, kjer sem upal, da bo moja radovednost utolažena. Ni se zgodilo, česar sem po pravici pričakoval. Izvedel sem, da ste za pisanje in izgovarjanje dve različni postavi. Izgovarjati se mora ime, kakor človeku pamet kaže (mi bistrourni Slovenci moramo to vediti sami po sebi!); ako pa hočemo pisati, moramo gledati v to ali uno knjigo, v katero se taka imena že dolgo časa pišejo, in kakor je ime tam pisano, ga moramo tudi mi pisati. Omenil sem prav ponižno, da bi najbolje bilo, ako bi se ime pisalo, kakor se izgovarja; potem bi ne bilo treba dveh postav in pregledavati prašnih knjig; opomnil sem posebno ponižno, da se te in une knjige pišejo na Kranjskem, Štajarskem, Koroškem in Goriškem povsod drugače, da celó sprednik pri isti knjigi včasih drugače piše kakor naslednik. Moje po slovenskem značaji pohlevne opombe niso bile uslišane. Šel sem tedaj žalosten domú,

in polastila se me je trdna misel, da bo marsikdo v zadrego prišel, ako ne bo tako bistre glave, da bi človeku že na obrazu bral, kako se piše. Zapisal sem potem nekaj pravil, kako naj se izgovarjajo slovenska imena, ki so pisana v teh in unih knjigah. Priobčim jih nekoliko, da jih vredi in pomnoži bolj učen jezikoslovec; in da bodo na korist našim potomcem pridjana našim šolskim slovniceam, kjer bi se nekako tako-le glasila: „Ljubo dete, ako najdeš slovensko ime z nemškimi črkami pisano, izgovarjaj *ail, eil, eul, all* kakor *alj*; *g* in *gg* kakor *k*; zapomni si pa, da se *ig* včasih bere za *ič*; *ie* in *ii* je navadni *i*, *ö* navadni *e* kakor tudi *ü*; *ll* in *nn* sta včasih *l* in *n*, včasih pa *lj* in *nj* (slovensko uho in bistra glava to lahko razloči); *sch* je *š* ali *ž*; *j*, *ij*, *ß* je *z* včasih *s*; posebno *ß* je rad *z*, na priliko *Lasser* beri *Lazar*, *ei, ey*; *ai, au* je *aj* ali *ej*, včasih pomeni tudi samo *i* ali *u* slovenski *ej*; tako na priliko *Radl* beri *Radej*. *W* je *b* ali *v*, in če ne veš, kako bi izgovarjal, pojdi k možu in reci mu: „tukaj imam pisano Vaše ime; brati znam vse drugo, samo Vašega imena ne, povejte mi tedaj, ali se pišete Bratič ali Vratič.“ Rad te bo podučil; — *cutz* ni pisano prav po nemškem pravopisu, pa tudi ne izgovarja se po nemški slovnici, temuč kakor *evec*, na pr. *Wentz* beri *Bevec*; sploh ni napčno, če za soglasnikom ali dvo-glasnikom pišeš *ß*, da je le ime slovensko. Da se *er* večidel bere za *ar*, se razume samo po sebi, na priliko: besede *Koscher* nihče ne bode bral *Košer*, ampak *Kožar*. Nahajajo se tu in tam tudi okrajševanja, na priliko: *otšd*, kar se bere ovič ali ovič, — *otz* namesti *ovec*. Včasih je treba več misliti, če na priliko najdeš ime *Sever*, ne smeš brati po pravilih nemške slovnice *Sefer*, ker takošne besede Slovenci nimajo, temuč *Sever*. — Ali dosti tega! Sapienti pauca.

Velik del slovenske mladine, kakor sem unidan čul, se lože uči ptujih jezikov, kakor domačega; mislim, da se bo lahko naučil tudi te pisave, ki je ptuja slovenskemu jeziku prav tako kakor nemškemu; brati bo od začetka nekoliko teže, pisati pa čudno lahko, da se skoraj ni mogoče zmotiti; besedo *Ženovič* pisati utegneš *Schenovitsch, Schoenovitsch, Schenowitsch, Schenouitsch, Schennovits, Genovig, Schenovitz, Schenotsch, Schenoutsch, Shenovizh, Shenautsch* in še stokrat drugače; pa vendar ne boš prav vedel: ali izgovarjaj *Ženovič* ali *Šenovič*, čeravno si vseh stokrat po navadi teh in unih knjig prav pisal.

S to dobrovoljno preiskavo stopivši v krog učenih slovenskih jezikoslovcev, naj jih tudi nekaj vprašam, da bodo vidili, da nisem preučen. Kaj se pravi po slovenski „filister“? Vem nekaj besedi, kakor „zapečkar“, „slivar“, „krompirjevec“, „šalobarda“, „motovilo“, pa vendar dvomim, ali je prava katera teh besedi. Nemški „filistejec“ in naš „zapečkar“ sta si precej podobna. Tudi med nami se nahaja mož, kateremu je domač zvonik najviša, in lastni nos najlepša stvar na zemlji, mož, ki bi za lulo tobaka vse svoje sosede prodal; pa pri nas imamo še druge filistejce. Nekdanji filistejci so bili sovražniki izvoljenega ljudstva, bili so dokajkratov tepeni, pa enkrat so vendar skrinjo zaveze uplenili, in celó Samsona so nazadnje vjeli. Naši filistejci so nekaj bolj tem starim kakor sedanjim nemškim filistejcem podobni. Dobrega ne storijo ničesar, in proti dobremu se celó vpirajo. Imamo take delavne filistejce, ki se jezé in jokajo nad pogubo sedanjega roda, ki mu pa tudi z vso močjo branijo napredovati. Povedal bom vprihodnjič, kako se vojskujejo proti narodni domači omiki, proti čitavnicam, matici in drugim napravam našega napredovanja; povedal bom tudi, kako so modri sami za-se, sploh pa nevarni, čeravno smešni; samo

rad bi jih imenoval po pravem imenu. Jezikoslovci, krstite jih, ker dosti so že stari za močno potrebni hladni krst, posebno dokler je še zima!

Zgodovinska črtica.

Mož z dvema ženama in pa sto in sedemdeset let stari parament.

Dogodba v 8. listu „Novic“ v sv. Križu poleg Podpeča, naj je že resnična ali ne, me spominja dragocenega cerkvenega plajšča ali paramenta, kateri je bil okoli leta 1690 od zgubljene žene v Gabrčah sv. Antonu posvečeni podružnici, četrť ure od Senožeč, darovan. To se je zgodilo tako-le:

Okoli leta 1683, ko so siloviti Turki zadnjikrat s svojimi krvožejnimi četami na Avstrijsko privreli, se je, kakor so nam naši stariši pripovedovali in še pripovedujejo, med Senožečami (to je gori imenovano in pa Dolenjovasjo) sila krvav boj med avstrijskimi in turškimi četami unel; po dolgem klanji so zmogli naši.* Pasji Turk si po imenovanu bitki nazaj proti Istri pomaga, pa vse, kar živega najde, pred seboj žene. Preplašeni ljudje so, to se ve, sebe, živino in kar je še drugzega bilo, že popred v tadašnje goste meje in boršče poskrili. Ena sama čvrsta ženica iz Gabrč, Lena Antončičeva po imenu, je na svojo urnost se zanašaje, potem, ko njen mladi mož dvoje otrok (dve hčerki 2 in 3 leta stari) in kar je še drugzega bilo mogoče, odpelje, v svoji na koncu vasi na južni strani stoječi hiši hotla štrene, ktere so se ravno v kotlu nad ognjem okuhovale, popolnoma okuhati — al vjela se je! Roparska in ravno otepena drhal turška čez vso gabrsko vas mahoma plane! Čvrsta ženica hitro na vrtu za hišico luknjo izkoplje, ter štrene z vrelim lugom va-njo strese, luknjo pa z zemljo založi. Potem se hoče v mejo za svojo družinico pobasati, al prekasno je že bilo. Turčini jo zasačijo, in potem, ko je bila primorana, vse skrivaje po selu jim pokazati, jo seboj vlečejo.

Ko se strašna turška krdela proti Jugu popolnoma in menda za vselej odmaknejo, začno pregnani seljani nazaj v svoje hiše tavati; najbolj je pa skrbnega Franceta Antončiča sila nazaj gnala, ker je v strahu bil, kaj da se je neki njegovi mladi in čvrsti ženki pripetilo, ker je za njim ni bilo. Mladi mož poprašuje po svoji Lenčici, al vse zastonj; predrage mu ženke ni bilo ne sledú ne tirú.

Zapuščeni mož in vsi sosesčani so si, potem ko ste dve leti od odhoda Turkov minuli, mlado vaščanko za gotovo mrtvo mislili. — Mladi vdovec si drugo devo za nevesto zbere in tudi dobí privoljenje za poroko. — Ko mu je nova ženka v petih letih potem troje otrok povila, priroma nekega spomladanskega dne „rajnka“ Lenčica ravno o mraku s košaro na oprsnicah in v dragoceni turški obleki, na svoje domovje ter prosi prenočevanja. Ker pa gospodarja domá ni, ji nje namestnica prenočevanje dovoli in jo k ognjišču med družino pokliče, da se ogreje. Gospodar ponoči domú prišedši se drugo jutro ves zamakne, ko svojo nekdanjo, že med mrtve šteto ženko zagleda; Lenčica tudi svojega moža precej spoznavši hoče ga objeti, al ta se ji resno otresa in se rotí, da je ne pozná. Lenčica mu z žalostnim

glasom dopoveduje, „da je ona njegova nesrečna, pred 7 leti od Turkov odpeljana žena, da je bila prisiljena staremu Turčinu Pašatu kot deveta žena služiti, in ko je ta v neki bitvi bil potolčen, je nje vroča želja, še enkrat do svojih priti, se izpolnila; prinesla je zdaj bogatijo veliko seboj.“ Al njen mož ostane le pri trdi besedi, da je ne pozná, in da ni imel druge žene kakor jedno! — Žalostna mati hoče potem svoji zapuščeni dve hčerki poljubiti, pa tudi te se je vstrašile in pred njo bežite. — Ko nesrečna žena vidi, da je nobeden noče spoznati, si izprosi sipon (kopačo). Mož njen in radovedni sosedje, kaj neki bo s tem orodjem, gredó zanj za hišo na vrt; — žena odkoplje tisto luknjo, v katero je pred 7 leti vrele štrene stresla, in izvleče jih nepoškodovane. S tem je hotla možu pravično dokazati, da je ona res njegova od Turkov odpeljana žena; — al mož še zmirom trdno pri besedi ostane, da je ne pozná.

Sklenila je tedaj Lenčica svojo domovino za vselej zapustiti, pred pa še možá in svoji hčerki z nezmernim srebrom in zlatom obdaruje, zraven si pa izprosi, da sme svoja otročička počesati, potem ju poljubi in se — poslovi.

Lenčici, čeravno je nevernemu Turčinu 7 let služiti morala, pa je še zmirom srce kristjansko ostalo.

Predno svoje rojstno selo zapustí, oglasi se pri cerkovniku (mežnarji) ter ga prosi, da ji gré cerkev odpret. Cerkovnik to storivši strmí za ženo, ktera s košaro na oprsnicah po cerkvi do vélicege oltarja stopa, košaro odloží, in po dolgi in solzni molitvi iz košare dragocen na rudečem rožnatem atlasu s čistim srebrom umetno olišpan parament sv. Antonu daruje. Ko še cerkovnika obdaruje, zapustí svojo domovino za vselej, — in res živa duša ni več o nji slišala. Imenovani parament pa je še dandanes dobro shranjen; umetno delo velike vrednosti je. Mož pa, ko je zgubljena Lenčica odšla, je zarad nemirnega srca svojo kmetijo tako zanemaril, da je v malo letih na beraško palico prišel. Še zdaj se vidijo razvaline njegovega stanovanlišča.

Senožeški.

Ozir po svetu.

Pisma iz Srbije o Srbii.

(Dalje.)

Da je preteklost Beligrada res strašna bila, ne pripoveduje nam le povestnica, temuč tudi to, da leta 1862, ko so Srbi barikade v bran Turkom po beligraskih ulicah kopali, so povsod na neizmerno veliko človeških kostí zadeli. Pa silovite nesreče ovega mesta, kteremu je sam Bog najlepšo bodočnost odločil, še ni konec. Žrela nebrojnih turških topov mu grozijo vsaki hip zasip, požar in smrt! Trepet, strah in groza obhaja vsakega, ki ta smrtonosna žrela na nesrečno, v trgovaškem razvitku cveteče mesto obrnjena vidi.

Bog je Beligrad za trgovino ko nalašč vstvaril, in sreča in blagostanje Beligrada bila bi sreča in blagostanje peštanskim, bečkim in trgovačkim rodovinom nebrojnih drugih mest carstva in kraljestva; zato je treba, da se gradovi trdnjave v trgovske hiše in magazine spremenijo in okoli po velikanskem zidovji namesti strahonosnih topov, pušek, bajonetov in kupov topovskih krogel je treba cvetečih štacun in na kupe blaga vsega sveta. Kadaj pa pride ta za Beligrad zlati čas, sam Bog vé. Mogoče, da je blizo ali pa tudi še dalječ v prihodnjih časih srečnišim našim potomcem ohranjen? Pa priti mora, in kadar bojo iz Beligrada vsi turški in srbski topovi zginili in kadar bo železnica krog sredine bogate kneževine iz Beligrada na vse strani raztegujena, takrat bo Beligrad najsrečnejše in zavolj tr-

*) Z zidom, čez seženj debelim in s trdnim kamnatim obokom na vrhu zidani, s strelnimi predori v štirih nadstropjih obdani, zelo prostorni in še danes dobro ohranjeni okrogli stolp, kateri pri dolenjski, sv. Marii počesčeni podružnici, na skalnatem hribcu med razvalinami nekdanjih parkanov stoji, sprčuje, da je ta trdnjava, ko je še velika cesta iz Razdrtega skozi senožeški boršt „Brda“ in skozi Dolenjo vas proti Trstu peljala, zavoljo silovitih Turkov zidana bila.